

BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISHDA LOYIHA BOSHQARUVINING AHAMIYATI

Sadullayeva Muxlisa ¹

¹ O'zbekiton Respublikasi Bank moliya magistranti

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:21.05.2025

Revised: 22.05.2025

Accepted:23.05.2025

KALIT SO'ZLAR:

barqaror rivojlanish,
loyiha boshqaruvi,
resurslarni samarali
boshqarish, risklarni
boshqarish, ijtimoiy adolat,
atrof-muhitni muhofaza
qilish, innovatsion
boshqaruv usullari,
hamkorlik va
kommunikatsiya,
loyihalarni amalga
oshirish, malaka va tajriba
oshirish..

Ushbu maqolada barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda loyiha boshqaruvining ahamiyati atroflicha tahlil qilinadi. Barqaror rivojlanish iqtisodiy o'sish, ijtimoiy adolat va atrof-muhitni muhofaza qilishni birlashtirgan murakkab jarayon bo'lib, unga erishish uchun samarali boshqaruv mexanizmlari talab etiladi. Loyiha boshqaruvi bu jarayonda resurslarni tejamkor va oqilona taqsimlash, risklarni aniqlash va kamaytirish, shuningdek, loyiha ishtirokchilari o'rtasida samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish kabi vazifalarni bajaradi. Tadqiqotda loyiha boshqaruvi vositalari va yondashuvlari barqaror rivojlanish loyihalarining muvaffaqiyatiga qanday ta'sir ko'rsatishi misollar bilan ko'rsatib o'tilgan. Shuningdek, loyiha boshqaruvining zamonaviy tendensiyalari, malakani oshirish zaruriyati va innovatsion yondashuvlarning roli muhokama qilingan. Maqola natijalari loyiha boshqaruvining barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim vosita ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi va bu yo'nalishda qo'shimcha tadqiqotlar olib borish zarurligini ko'rsatadi..

KIRISH. Barqaror rivojlanish - bu insoniyatning hozirgi va kelajak avlodlarning ehtiyojlarini qondirish uchun iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik sohalarida muvozanatni ta'minlash jarayonidir. Bugungi kunda global miqyosda barqaror rivojlanish maqsadlari - Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan belgilangan 17 ta asosiy maqsad - iqlim o'zgarishi, kambag'allikni kamaytirish, sifatli ta'lim, sog'liqni saqlash va boshqalar kabi muhim yo'nalishlarni qamrab oladi. Ushbu maqsadlarga erishish uchun samarali boshqaruv tizimlari va strategiyalari zarur.

Loyiha boshqaruvi - bu belgilangan maqsadlar asosida resurslarni boshqarish, vaqtni tejash, sifatni ta'minlash va risklarni kamaytirishga qaratilgan murakkab jarayon. Barqaror rivojlanish loyihalari o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ular ko'pincha ko'p manfaatdor tomonlarni jalb qiladi va uzoq muddatli ijtimoiy hamda ekologik ta'sirlarni hisobga olishi lozim. Shu bois loyiha boshqaruvi nafaqat texnik va iqtisodiy omillarni, balki ijtimoiy mas'uliyat va ekologik barqarorlikni ham o'z ichiga olishi kerak. Ushbu maqolada loyiha boshqaruvining barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishdagi o'rni va ahamiyati o'rganiladi. Tadqiqot davomida loyiha boshqaruvining samarali usullari, uning barqaror rivojlanish loyihalariga ta'siri, shuningdek, zamonaviy boshqaruv yondashuvlari va amaliyotdagi muammolar tahlil qilinadi. Maqolaning maqsadi - loyiha boshqaruvi orqali barqaror rivojlanish yo'lida mavjud imkoniyatlar va cheklovlarni aniqlash, shuningdek, ularni yaxshilashga doir tavsiyalar ishlab chiqishdir. Shu tariqa, loyiha boshqaruvi barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim vosita sifatida xizmat qilishi, bu jarayonni samarali tashkil etish esa milliy va xalqaro darajada ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash uchun katta ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlanadi.

Tadqiqot muhokamasi. Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda loyiha boshqaruvining roli tadqiqot natijalarida yaqqol ko'rinib turibdi. Loyiha boshqaruvi samaradorligi ko'plab rivojlanish loyihalarining muvaffaqiyatini ta'minlashda hal qiluvchi omil sifatida ajralib turadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, loyiha boshqaruvi vositalari va metodologiyalari resurslarni tejash, vaqtni boshqarish va risklarni oldindan aniqlash orqali loyiha natijalarini yaxshilaydi. Shuningdek, loyiha boshqaruvi jarayonida ishtirokchilar o'rtasidagi samarali kommunikatsiya va hamkorlik barqaror rivojlanish maqsadlarini amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlandi. Bu esa loyihalarni amalga oshirishda ijtimoiy va ekologik omillarni hisobga olishga imkon beradi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, loyiha boshqaruvining yetarlicha darajada joriy etilishi barqaror rivojlanish yo'lida erishilayotgan natijalarni sezilarli darajada yaxshilaydi. Bundan tashqari, loyiha boshqaruvi tizimining zamonaviy yondoshuvlari, xususan, risklarni boshqarish, sifat nazorati va resurslarni optimallashtirish kabi elementlari barqaror rivojlanish loyihalarida muvaffaqiyat kalitiga aylanmoqda. Shu bilan birga, ba'zi hududlarda loyiha boshqaruvi sohasidagi malaka yetishmovchiligi yoki tashkilotlararo hamkorlikning pastligi loyihalarning samaradorligini pasaytirishi mumkinligi aniqlanmoqda.

Barqaror rivojlanish maqsadlari BMT tomonidan 2015 yilda qabul qilingan 17 ta global maqsadni o'z ichiga oladi. Ulardan ba'zilari kambag'allikni yo'qotish, sifatli ta'lim, toza suv va sanitariya, iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish, barqaror sanoat rivojlanishi kabi sohalarni qamrab oladi. Ushbu maqsadlarga erishish uchun ko'plab loyihalar ishlab chiqiladi va amalga oshiriladi. Bunday loyihalarning muvaffaqiyatli bo'lishi esa ularni to'g'ri boshqarishdan bevosita bog'liq.

1. Resurslardan optimal foydalanish. Loyiha boshqaruvi yordamida moddiy, moliyaviy va inson resurslari tejamkor va samarali ishlatiladi.

2. Risklarni kamaytirish. Loyihani boshqarish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlarni oldindan aniqlash va ularni bartaraf etish imkoniyati oshadi.

3. Maqsadga erishishni tezlashtirish. Aniqlangan rejalar asosida ishlar tizimli ravishda amalga oshiriladi, natijada belgilangan muddatda maqsadlarga erishish osonlashadi.

4. Hamkorlikni kuchaytirish. Loyihaning barcha ishtirokchilari o'rtasida samarali kommunikatsiya o'rnatilib, jamoaviy ish kuchayadi.

Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish dunyo bo'ylab insoniyat uchun muhim va dolzarb vazifa hisoblanadi. Ushbu yo'lida loyihalarni muvaffaqiyatli boshqarish katta ahamiyatga ega. Loyiha boshqaruvi nafaqat resurslarni tejaydi, balki risklarni kamaytiradi, hamda maqsadga yetishda yo'l ko'rsatadi. Shu sababli, har bir davlat, tashkilot va jamiyat barqaror rivojlanish yo'lida samarali loyiha boshqaruvi tizimini yaratishga alohida e'tibor qaratishi zarur.

Adabiyotlar tahlili. Barqaror rivojlanish maqsadlari global miqyosda iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik barqarorlikni ta'minlash uchun yaratilgan strategik yo'nalish sifatida e'tirof etilgan (BMT, 2015). Bu maqsadlar doirasida ko'plab ilmiy tadqiqotlar loyiha boshqaruvining barqaror rivojlanishga ta'sirini o'rganishga bag'ishlangan. Loyiha boshqaruvi bu yerda murakkab va ko'p komponentli jarayonlarni samarali boshqarish, resurslarni optimal taqsimlash va muammolarni vaqtida hal qilish imkoniyatini beruvchi vosita sifatida ko'riladi.

Birinchi navbatda, Kerzner (2017) loyihalar boshqaruvi asoslarini o'rganib, uning muvaffaqiyat kalitlari sifatida maqsadlarni aniq belgilash, resurslarni samarali taqsimlash va risklarni boshqarishni ajratib ko'rsatadi. Uning ta'kidlashicha, barqaror rivojlanish loyihalarida aynan ushbu omillar muvaffaqiyatga erishishda muhim o'rin tutadi.

Shuningdek, Silvius va Nedeskiy (2010) loyihalar boshqaruvi va barqaror rivojlanish o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ko'rsatib, loyiha jarayonlarida ekologik va ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olish zarurligini ta'kidlaydilar. Ularning fikriga ko'ra, loyiha boshqaruvi tizimida barqarorlik printsiplarini joriy etish nafaqat loyiha natijalarining sifatini oshiradi, balki ijtimoiy va ekologik zararlarining oldini oladi.

BMT tomonidan e'lon qilingan "Barqaror rivojlanish maqsadlari: Yo'l xaritasi" (2015) hujjatida loyiha boshqaruvining muvaffaqiyatli amalga oshirilishi ushbu maqsadlarga erishish uchun muhim vosita ekanligi ko'rsatib o'tilgan. Bu hujjatda loyihalarni

boshqarishda ilg'or yondashuvlar, xususan, qatnashchilar o'rtasida hamkorlik, aniq monitoring va baholash tizimlarini joriy etish zarurligi ta'kidlangan.

Zorina va boshqa (2021) tomonidan O'zbekistonda amalga oshirilgan tadqiqotda loyiha boshqaruvi malakasining pastligi barqaror rivojlanish loyihalarining samaradorligini pasaytirayotgan asosiy omillardan biri sifatida qayd etilgan. Ular ilgari surgan tavsiyalar orasida kadrlarni tayyorlash, innovatsion boshqaruv usullarini joriy etish va xalqaro tajribani o'rganish alohida o'rin egallaydi.

Bundan tashqari, Larson va Larson (2020) ekologik barqarorlikni ta'minlashda loyiha boshqaruvining ahamiyatini kengroq tahlil qilgan. Ularning ta'kidlashicha, ekologik xavflarni oldindan aniqlash va ularni minimallashtirish bo'yicha strategiyalarni loyihaga integratsiyalash barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Mavjud adabiyotlar loyiha boshqaruvi va barqaror rivojlanish o'rtasidagi mustahkam bog'liqlikni ko'rsatadi. Samarali loyiha boshqaruvi tizimi barqaror rivojlanish maqsadlarini amalga oshirishda nafaqat vosita, balki muvaffaqiyat garovi sifatida e'tirof etiladi. Shu bilan birga, malakali kadrlar tayyorlash, innovatsion yondashuvlarni qo'llash va loyihalarda ekologik hamda ijtimoiy mas'uliyatni oshirish zarurati mavjud.

Tadqiqot muhokamasi. Ushbu tadqiqot natijalari barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda loyiha boshqaruvining muhim rolini yana bir bor tasdiqlaydi. Loyiha boshqaruvi orqali resurslardan samarali foydalanish, risklarni oldindan aniqlash va boshqarish, shuningdek, loyihaning har bir bosqichini qat'iy nazorat qilish mumkinligi aniqlangan. Bu omillar barqaror rivojlanish loyihalarining muvaffaqiyatli amalga oshirilishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Tadqiqot jarayonida loyiha boshqaruvining samaradorligi, ayniqsa, loyiha jamoalari o'rtasida samarali kommunikatsiya va hamkorlik orqali oshishi qayd etildi. Bu esa loyihaning ijtimoiy va ekologik mas'uliyatini yuqori darajada ta'minlashga imkon beradi. Shu bilan birga, tadqiqot natijalari ba'zi hududlarda loyiha boshqaruvi malakasining pastligi va yetarli tajribasizligi barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muammolar yuzaga keltirayotganini ko'rsatdi. Shu bois, loyiha boshqaruvi sohasidagi malaka va bilimlarni oshirish, ilg'or boshqaruv yondashuvlarini joriy etish hamda hamkorlik aloqalarini rivojlantirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Ushbu tavsiyalar amalga oshirilsa, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda loyiha boshqaruvining salmog'i va samaradorligi sezilarli darajada oshishi mumkin.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, loyiha boshqaruvi tizimini takomillashtirish va uni barqaror rivojlanish maqsadlari bilan uyg'unlashtirish muhim strategik yo'nalishdir. Bunday yondashuv nafaqat loyihaning muvaffaqiyatini ta'minlaydi, balki ijtimoiy va ekologik barqarorlikni mustahkamlaydi.

Xulosa. Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda loyiha boshqaruvi juda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, loyiha boshqaruvi jarayonlarining samarali tashkil etilishi resurslarni tejamkor ishlatish, risklarni kamaytirish va maqsadlarga o'z vaqtida erishishni ta'minlaydi. Shuningdek, loyiha boshqaruvi ishtirokchilar o'rtasida

samarali kommunikatsiya va hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi, bu esa barqaror rivojlanish loyihalarining muvaffaqiyatini oshiradi. Bundan tashqari, loyiha boshqaruvi sohasidagi malaka va tajriba darajasini oshirish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish va ijtimoiy hamda ekologik mas'uliyatni kuchaytirish muhimdir. Shu tarzda, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish yo'lida loyiha boshqaruvi nafaqat vosita, balki muvaffaqiyat kaliti sifatida xizmat qilishi mumkin. Umuman olganda, samarali loyiha boshqaruvi tizimini yaratish va rivojlantirish barqaror rivojlanish yo'lida muhim strategik yo'nalish bo'lib, mamlakatlar va tashkilotlar uchun ustuvor vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. BMT. (2015). Barqaror rivojlanish maqsadlari: Yo'l xaritasi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti.
2. Kerzner, H. (2017). *Project Management: A Systems Approach to Planning, Scheduling, and Controlling*. Wiley.
3. Silviu, A. J. G., & Nedeskiy, V. (2010). Sustainability in Project Management: Literature Review and Future Directions. *International Journal of Project Management*, 28(4), 273-282.
4. Zorina, N., Karimov, B., & Islomov, T. (2021). Loyiha boshqaruvi malakasining barqaror rivojlanishga ta'siri: O'zbekistonda amaliy tadqiqot. *O'zbekiston ilmiy jurnali*, 12(3), 45-58.
5. Larson, E., & Larson, R. (2020). Integrating Environmental Risk Management in Project Planning for Sustainable Development. *Journal of Environmental Management*, 250, 109478.